
Ondernemers plan

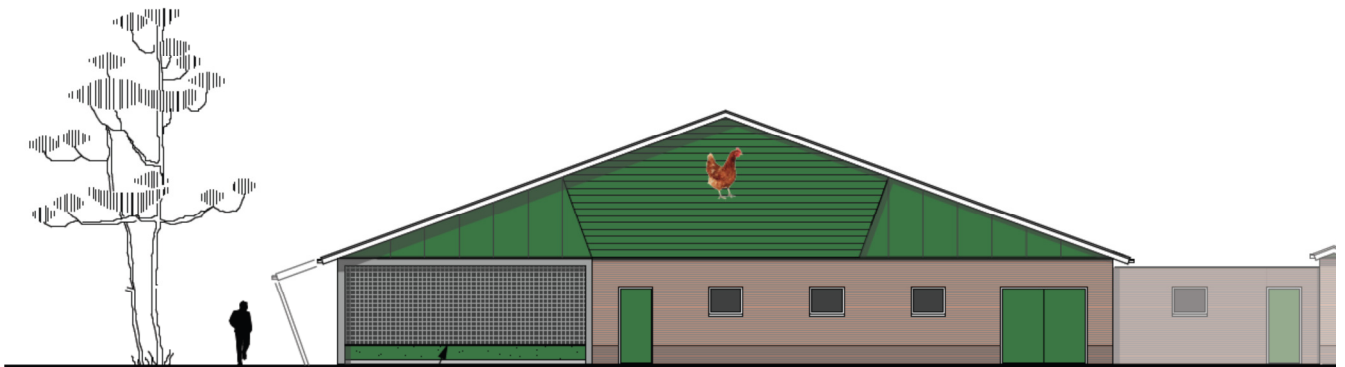
Biologische
pluimveehouderij

Teun van Maanen

---

17 november 2016

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Bestaand bedrijf	4
Toekomst perspectief in de landbouw	5
Nieuw bedrijf en omvang	6
Toekomst visie	9
Marktrichting.....	10
Financieel aspect	11

Inleiding

Wie ben ik?

Ik ben Teun van Maanen en ben afkomstig van een bestaand melk veehouderij bedrijf waar ik geboren en getogen ben. Mijn ouders zijn nog werkzaam in de melkveehouderij tak en willen heel graag daarin werkzaam blijven zolang de gezondheid het toelaat. Nu er geen extra arbeidsplaats benodigd is op het bedrijf zoals deze nu is ben ik buitenshuis gaan werken. Nadat ik 10 jaar buiten de deur veel kennis opgedaan heb is het nu tijd om thuis in het bedrijf mijn steentje bij te gaan dragen. Het is niet de bedoeling dat ik het werk voor mijn ouders ga doen zolang ze beiden gezond zijn maar er is voor mij een taak weg gelegd om het bedrijf gedeeltelijk nieuw leven in te blazen. Als de tijd aangebroken is dat mijn ouders ermee stoppen is het de bedoeling dat alle bedrijfsactiviteiten voor mijn rekening komen te staan.

Bestaand bedrijf

Mijn ouders hebben nu een bedrijf met koeien in de melk veehouderij tak. Mijn ouders geven aan hiermee door te willen gaan zolang de gezondheid het toe laat en de markt nog rendabel is in financieel opzicht. Het bedrijf telt ongeveer 40 melk gevende koeien en ongeveer 40 stuks jongvee. Voor mijn ouders is dit allemaal wel in te passen in hun dagelijkse leven maar omdat de gebouwen niet erg efficiënt zijn hebben deze mensen allebei een dagtaak aan de bedrijfsvoering en het onderhoud van de gebouwen.

De laatste jaren is het bedrijf niet meer met de tijd mee gegaan. De leeftijd van de gebouwen varieert van bouwjaar 1939 tot 2002. De wijze waar de stallen op gebouwd zijn is vooral om dieren te kunnen huisvesten die niet gebruik maken van grond aan de andere zijde van de boerderij. De melkveestal uit 2002 is hier een uitzondering op, hier kunnen de koeien rechtstreeks het land in. Deze stallen blijven ook in gebruik zolang mijn ouders op de boerderij werkzaam blijven en er geen hele grote investeringen gedaan hoeven te worden aan deze gebouwen. Is het in de toekomst zo dat aan bestaande gebouwen grote investeringen ten koste gelegd moeten worden zal er eerst een financieel plan gemaakt worden waaruit blijkt wat op dat moment de beste invulling is voor de gebouwen.

Ik ben voornemens om in de toekomst het gehele bedrijf biologisch te maken. Ook denk ik aan grondgebonden veehouderij, mestverwerking en gedeeltelijke schaalvergroting.

Mijn ouders hebben verschillende redenen om “niet met de tijd mee te gaan” maar het gunstige resultaat hiervan is dat het voor een eventuele opvolger een mooie uitdaging is om er weer een bloeiend bedrijf van te maken. Er zijn uitstekende mogelijkheden voor een bedrijf met deze omvang qua hoeveelheid grond en toegankelijkheid van de locatie. De grond is uitstekend geschikt voor het produceren van grondgebonden producten. Voor de levering van producten is het een groot pluspunt dat het bedrijf gelegen is aan de doorgaande provinciale weg.

Toekomst perspectief in de landbouw

Het is historie dat boer zijn een beroep is van enkel het verzorgen van dieren en gewassen, de producten van gewassen en dieren via de markt - zij het via tussenpersonen- aan de consument verkoopt en de opbrengsten gebruikt om het bedrijf in stand te houden. Het boer zijn van nu en toekomst is actief met de markt mee gaan, zij het zelfs niet proberen de markt een stap voor te zijn. Dit vraagt nog steeds een stukje het verzorgen van de dieren en gewassen maar ook actief ondernemen en onderzoeken: Wat wil de consument nu eigenlijk. Dit biedt een goed ondernemer veel kansen in zijn vakgebied, denk aan: vaste afzet van je geproduceerde producten. Het is een passieve gedachte dat er gesproken word over een groeiende wereld bevolking en dat dus de afzet van landbouw producten gewaarborgd is. Dit alles gaat en staat met het produceren van producten waar de consument om vraagt.

Het gaat echter niet alleen om het produceren van de producten, maar ook de wijze waarop de producten geproduceerd worden in combinatie met het milieu.

Denk hierbij aan ammoniak, fijnstof, fosfaat, fosfor, etc.

Het is dus voor de komende generatie ondernemende agrariërs in combinatie met de al bestaande agrariërs een uitdaging om een oplossing te vinden die in de toekomst perspectieven biedt.

Te denken valt hier vooral aan de mestverwerking; dit is nu een hot item en hier zijn ook zeker nog goede stappen in te maken.

Met welke energie bronnen worden de producten geproduceerd?

Ook hier zijn stappen in te maken. We zien al meerdere plekken waar de energie verkregen wordt door middel van zonnepanelen op het dak. Windenergie is in sommige gebieden moeilijker omdat de bevolkingsdichtheid groot is. Maar het stukje aan warmte in de huisvestingsgebouwen is misschien nuttiger te besteden dan nu vaak het geval is, noem bijvoorbeeld het drogen van mest met warmte uit de stal. Zo zijn er natuurlijk meerder mogelijkheden om iets met de warmte afvoer te doen.

Wat te doen met het bereiken en communiceren met de consument?

Is er een mogelijkheid op het bedrijf dat de consument inzicht krijgt hoe nu eigenlijk de producten - waar zij voor betalen- geproduceerd worden? Is er een mogelijkheid dat de consument inbreng krijgt hoe hij/zij het product graag gehad zou willen hebben? Dit is misschien wel de toekomst om dichterbij de consument te staan om zo een constante afzet te hebben en een tevreden consument.

Nieuw bedrijf en omvang

Het is mijn bedoeling om een bedrijf op te bouwen die mee gaat in de verduurzaming van de veehouderij. Dit is een stukje dierwelzijn, mestverwerking en uitstoot van schadelijke stoffen zoveel mogelijk beperken.

Dierenwelzijn

Het is de bedoeling dat de dieren zoveel als mogelijk gebruik maken van de omliggende landerijen om zo een klimaat te genereren dat comfortabel en leefbaar is voor de dieren. Om dit te kunnen genereren is het gebruik van de omliggende grond een must en zal het ook zeer comfortabel voor de dieren zijn als ze kunnen scharrellen in een natuurlijke omgeving.

De natuurlijke uitloop wordt verkregen door een combinatie van grasland en begroeiing in de vorm van struikgewas c.q. bomen. Bij het naar buiten gaan zal er gestreefd worden naar een half-verharding (grind/kiezel) over de totale lengte van de uitloop opening met een breedte van ongeveer 8 meter. Hierdoor verandert dit gedeelte direct naast de stal niet in een modderpoel vanwege de hoge betredingsdruk. Daar komt bij dat een onverharde uitloop negatieve consequenties heeft met betrekking tot de bedrijfsvoering. Denk hierbij aan de hygiëne in de huisvesting maar ook de kwaliteit van het eindproduct zal hiermee drastisch verminderen.

Mestverwerking

Bij de verwerking van de mest is er in landbouw nog een uitdaging. Kunnen we een virtueuze cirkel op gang brengen zodat we met de uitscheiding/uitwerpselen van de dieren een product kunnen produceren dat niet zozeer een eind product is maar een bouwstof voor een ander product. Kunnen we met onze mest op een goede manier energie opwekken? Is er een mogelijkheid dat we op het bedrijf al een proces op gang brengen om de uitstoot terug te dringen?

Bij het op te zetten pluimveebedrijf zijn de mogelijkheden open gehouden om hier mee aan de slag te gaan. Het is voor mij dan ook een uitdaging om hier te zijner tijd meer in te verdiepen.

Praktijk

Het bedrijf van mijn ouders staat de laatste jaren stil in de ontwikkeling en de markt werking. Met dit bedrijf op deze locatie zijn er goede mogelijkheden om er weer een bloeiend en gezond bedrijf van te kunnen maken. Mijn ouders geven aan geen uitdaging meer te zien in het vernieuwen van het bedrijf. Aangezien ik hier wel een uitdaging in zie krijg ik van hen ook de mogelijkheden om dit te doen.

Nu heb ik het plan om een biologisch bedrijf op te zetten. Het is de bedoeling om biologische leg pluimvee te gaan huisvesten. Dit alles zal naast het al bestaande melkveehouderij bedrijf van mijn ouders komen op het zelfde bouwblok. Het bouwblok zal hier voor aangepast moeten worden om het mogelijk te maken dat de kippen gebruik kunnen maken van de omliggende grond. Theoretisch zullen beide partijen er naar streven om een zoveel mogelijk gescheiden bedrijfsvoering te hanteren. Dit is mede om het verschil van inzicht in bedrijfsvoering. Het opzetten van deze bedrijfstak zal op de grond van mijn ouders zijn en dit zal notarieel vastgelegd worden zodat beide partijen afspraken met elkaar maken en na moeten komen. Deze twee partijen kunnen op deze manier ieder praktisch hun bedrijfsactiviteiten uitvoeren zoals dat zou moeten. Het gebruik van de landerijen zal gecombineerd gaan zoals dat volgens de voorschriften mag. De melk veehouderij tak zal, samen met de op te zetten biologische pluimveehouderij, gebruik maken van de biologische uitloop.

Het bouwblok zal voor de bedrijfstak pluimveehouderij aan de oostkant uitgebreid moeten worden om gebruik te kunnen maken van de uitloop die benodigd is volgens de voorschriften van de KAT. In de KAT-handleiding, (voorschriften pluimveehouderij) is omschreven dat de totale uitloop ten behoeve van het scharrelen van de kippen binnen 350 meter gelegen moet zijn, gemeten vanaf de uitloopopening van de stal. Daarnaast heeft de SAAB (Stichting Advisering Agrarische Bedrijven) in het door haar uitgebrachte advies – naar aanleiding van het nieuwbouwplan – gemotiveerd aangegeven dat de voorgestelde uitbreiding vanuit landbouwkundig alsmede bedrijfseconomisch opzicht noodzakelijk is.

Tevens onderstreept dit advies de noodzaak om de pluimveestal juist op deze locatie op het perceel te realiseren.

Huisvesting van de dieren zal gebeuren volgens de gestelde biologische normen. Dit houdt in dat er niet meer dan 6 leghennen per m² gehuisvest worden, deze voldoende drink en eet gelegenheid ter beschikking hebben, voldoende plaats om te kunnen slapen, en een nest ruimte om het ei te kunnen leggen die als comfortabel gezien mag worden.

De mestverwerking en de uitstoot van schadelijke stoffen wil ik beperken door het in werking stellen van de mestdroger. Hierbij wordt de mest gedroogd naar een gemiddelde van $\pm 90\%$ droge stof, wat de afzet voor een groot gedeelte garandeert. De afzet van gedroogde biologische mest is voor vele doeleinden te gebruiken in de biologische sector, hierbij valt te denken aan tuinders, akkerbouwers etc. De mestdroging heeft nog een groot voordeel met betrekking tot de uitstoot van schadelijke stoffen. Onderzoek van de Wageningen Universiteit wijst uit dat de fijnstof gereduceerd wordt met 55%, dit heeft weer een positieve invloed op de omgeving.

De uitloop is misschien wel de grootste eigenschap voor deze manier van dieren verzorgen. 1 leghen moet de beschikking hebben over 4m^2 in de vrije natuur om te kunnen scharrelen. Dit wil ik bewerkstelligen door 85000m^2 beschikbaar te hebben aaneengesloten naast de huisvesting van de dieren. In deze uitloop hebben we een plan gemaakt in samenspraak met de instanties SKAL en KAT, dit ziet er als volgt uit: de weide zal door het hele jaar heen zoveel mogelijk begroeid zijn met gras, hier tussen zal er ruimte gecreëerd worden voor beschoeiing en schaduw plekken voor de dieren die van de uitloop gebruik maken. Dit alles is nodig om een klimaat te genereren die voor de hen als natuurlijk en comfortabel gevoeld moet worden.

Toekomst visie

De nu op te zetten biologische tak van veehouderij is het begin van de nieuwe generatie naast het bestaande bedrijf. Eventuele verdere bedrijfsactiviteiten is een plan dat nog op de teken tafel uitgewerkt moet worden, dit is afhankelijk van meerdere factoren, zoals: markt werking, gezondheid en inbreng van mijn ouders, bedrijfsovername, etc. Als de gezondheid van mijn ouders het toe laat om te blijven ondernemen op de manier zoals dat nu van toepassing is, zal er niet direct wat veranderen aan de bedrijfsvoering van het bestaande bedrijf. Er is wel gesproken over een eventuele overname, maar mijn ouders zijn er beiden 'nog' niet aan toe dus overname is nu niet van toepassing. De biologische tak zal er naast moeten worden opgezet en zal als bedrijfsovername concreet word, één worden met het bestaande bedrijf. Dit zal met zich mee brengen dat alle bedrijfsactiviteiten naar alle waarschijnlijkheid biologisch zullen worden.

Marktrichting

De verduurzaming in de maatschappij is ook zeker van toepassing in de landbouw. De consument is steeds meer gefocust in producten waar net dat beetje extra aandacht en verzorging gebruikt is in het produceren. Voor de extra productiekosten die het met zich mee brengt wil de consument prima extra betalen als er maar aantoonbaar duurzaam geproduceerd is.

Het nieuw op te zetten biologische pluimvee bedrijf is een initiatief wat een aanvulling is in de verduurzaming. Om een gezond bedrijf te genereren is het een must om mee te gaan in wat de consument vraagt, niet alleen anno nu maar ook voor in de toekomst. Het wordt steeds belangrijker om te kunnen laten zien aan de consument wat er nu eigenlijk gebeurt binnen de erf grenzen van een agrarisch bedrijf. Dat de dieren zich op de landerijen te goed doen aan de natuur is een belangrijke eigenschap. Bijkomend voordeel hierin is dat het ook door de mensen gezien wordt en je zo automatisch een verbinding aan gaat met diegene die ook jouw product consumeren.

Financieel aspect

Mijn ouders hebben hun handen vol aan het bedrijf om het financieel gezond te houden. Na diverse berekeningen en besprekingen met een financieel adviseur bij de Rabobank en Vallei Accountants zijn we tot een conclusie gekomen. Het opzetten van een biologische tak van veehouderij is voor mij de mogelijkheid om een marktconform bedrijf te krijgen. De opzet is om in de nabije toekomst hele bedrijf over te nemen. Hierbij geeft de Rabobank aan dat algehele bedrijfsovername op dit moment nog niet mogelijk is. Het plan is dat beide partijen hun eigen agrarische bedrijf gaan leiden om dit in de toekomst samen te kunnen voegen. Financieel wil de Rabobank graag mee werken; voor nu betekent dit echter concreet dat het bij een investering zal blijven ten behoeve van de nieuwe pluimvee stal. Er zal niet fysiek geïnvesteerd worden in de melkveehouderij tak en de aanpassing van de gebouwenstructuur. Simpelweg omdat de financiële mogelijkheden hiervoor niet beschikbaar zijn. Doordat er geen ambitie is voor groei- en verduurzaming van de melkveehouderij-tak is dit op dit moment ook niet noodzakelijk. De huidige bedrijfsvoering van de melkveehouderij voldoet echter wel en zal gecontinueerd worden. Als de melkveehouderij-tak op termijn wordt overgenomen kan er een verduurzamingsslag plaatsvinden, of bijvoorbeeld een omschakeling naar biologische melkveehouderij zodat het gehele bedrijf biologisch wordt.